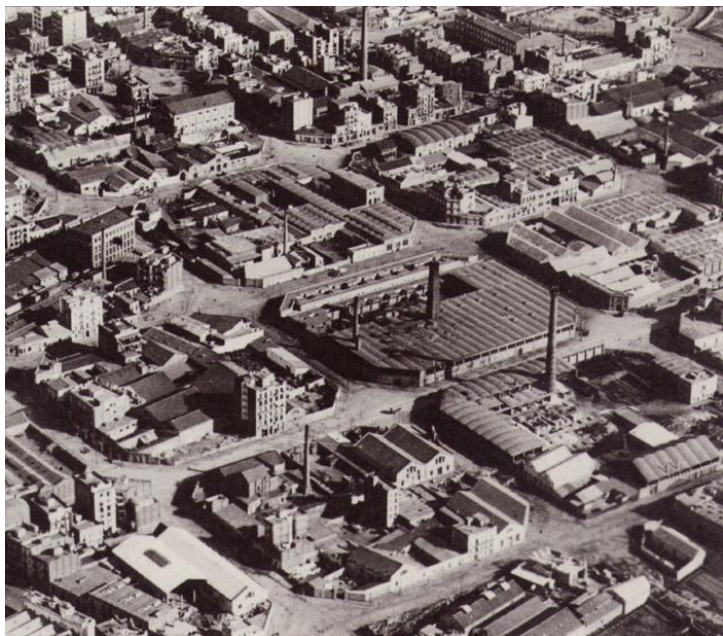


TTAC19 01

POBLENOU



QUÈ, AMB QUI I PER QUI

Taller Temàtic Arquitectes de Capçalera
ETSAB-UPC Curs 2019-2020 Primer Quadrimestre

Professors: Ibon Bilbao España, Josep Bohigas Arnau,
Zaida Muxí Martínez i Tonet Font Ferrer

Professor seminari: Jordi Franquesa Sánchez

Professor col·laborador: Raül Avilla Royo

Assistent a la docència: Conchi Berenguer Urrutia

Arquitectes de Capçalera (AC) és una metodologia que neix com a projecte acadèmic a l'ETSAB el 2013. Pretén apropar la figura de l'arquitecte al ciutadà i demostrar que seguim sent útils per a la societat en plena crisi econòmica i social treballant des de l'habitatge col·lectiu en la ciutat existent. AC neix com una demanda dels estudiants d'arquitectura que posen en crisi el model d'ensenyament universitari. Pretén confrontar una **mancança acadèmica**, en la qual falta el contacte amb la realitat i els seus problemes; una **mancança social**, en un context d'emergència habitacional generalitzat i una **mancança professional**, en un moment de crisi profunda per exercir l'arquitectura.

Per això es pretén empoderar als estudiants i prendre la ciutat existent com camp de treball.

Es realitza un acostament a l'habitatge col·lectiu posant l'accent en el subjecte i no en l'objecte a través de la creació d'equips transversals i la col·laboració directa amb altres entitats del barri.

**Actuant en l'habitatge per transformar
la ciutat de dins a fora.**

El Taller.

Per una banda, reivindicuem el paper dels arquitectes com agent social, de interlocució, amb coneixements tècnics però alhora sensibles amb el teixit social, i per altra, completar la formació de les futures i futurs arquitectes atenent a noves necessitats metodològiques i de contingut. L'oportunitat que hem tingut aquest dos darrers anys de construir una línia de treball que comença amb els **Workshops (WAC)** i continua amb els **Tallers Temàtics (TTAC)** dins de la oferta acadèmica de la ETSAB, ha estat fonamental per corroborar l'enorme potencial i complementarietat del curs dins del currículum escolar. Però també ha estat important per comprometre'ns en l'atenció continua amb els veïns i veïnes, els territoris, les recerques i els projectes que AC posa sobre la taula i que d'alguna manera, pretén portarlos més enllà de les bones intencions.



AC proposa una fórmula que construeix un camí de **compromís** de l'acadèmic a lo real i que es completa amb el **Programa d'Atenció Arquitectes de Capçalera (PAAC)**, on d'una manera decidida, es conforma com la plataforma adequada per avançar en els plans estratègics i els projectes específics que se'n deriven.

.....
**WAC + TTAC1 + TTAC2 + PAAC =
Pla Estratègic / Projectes Específics**
.....

Els estudiants poden completar tota la fórmula o participar en alguna de les parts. És una investigació intensa i completa en la qual cada un dels estadis presenta un compromís docent articulat i ben delimitat. El WAC és l'oportunitat d'arribar a la zona d'estudi amb intensitat. Els contactes, les complicitats i temes d'interès nascuts en ell seran el punt de partida del Taller Temàtic TTAC1 i el desenvolupament d'aquest serà l'inici del Taller Temàtic TTAC2. Mentrestant, l'oficina del PAAC es desenvoluparà simultàniament als dos tallers. S'organitzarà un equip reduït d'arquitectes i estudiants ETSAB en conveni amb l'administració i el CCD-UPC. Això permetrà la captació de casos d'estudi amb presència i atenció continuada en el territori. L'oficina i els Tallers compartiran documentació, permetent que cada un desenvolupi la recerca o la resolució concreta de projectes de forma autònoma però complementària.



Els dos tallers són contigus i complementaris: Al **TTAC1** es consolida el contacte directe amb el lloc, els seus habitants i les seves aspiracions, també s'incorporaran mètodes no convencionals d'anàlisi, realitzant accions amb la participació dels estudiants i els habitants. La metodologia de treball sobre l'existent i el contingent comença pel reconeixement de la realitat complexa que s'articula al voltant de l'habitant.

Descrivim un coneixement que creix de **DINS A FORA: primer l'habitant, després casa seva, el seu edifici i comunitat, el seu carrer, el seu barri i el territori.**

L'objectiu és generar noves cartografies dels seus hàbitats, conflictes, potencialitats i amenaces que, associades transversalment, han de conduir les diagnòstics precises i les accions transformadores. L'ordre en què es produeixen són part de la tàctica i de l'estratègia.

Al **TTAC2** es pretén seguir projectant una transformació viable i visible del barri, amb un coneixement directe de la realitat social i física. Per fer-ho, proposem actuar aprofundint en les realitats habitacionals i aprofitant les eines de "**l'Urbanisme Tàctic**" que ens permeti generar un espai de prova urbana amb les temàtiques detectades en la diagnòstic i els projectes del primer semestre.

El compromís del taller és analitzar, planificar, projectar, construir, experimentar i treure'n conclusions, d'una acció espontània d'urbanisme efímer.

Temàtiques tals com **l'habitatge, la rehabilitació, la gentrificació, les Infraestructures, els equipaments, la mobilitat, la sostenibilitat, el projecte urbà i l'espai públic, l'arquitectura cooperativa, l'arquitectura i conflicte urbà i social, les lluites veïnals, l'arquitectura efímera, la comunicació, el disseny...** analitzades des de diferents perspectives i escales, amb la intenció d'alterar temporalment el barri on treballem, per obtenir una millor informació i feedback de la ciutadania, abans no es tradueixi en una transformació irreversible.

En un ambient d'hiperactivitat col·lectiva, el taller pretén ser un laboratori d'idees que trenqui la rutina del projecte potenciant l'assaig com una forma natural de treball. D'aquesta manera, s'entén **l'experiència** com a part inseparable del projecte, que ha de servir per corregir i donar continuïtat a la incipient investigació projectual.

La intenció no és promoure la fascinació positivista per les virtuts funcionals i constructives dels elements i els seus acoblaments, juntes o detalls, ni la de difondre una actitud paternalista cap als ciutadans. La principal aspiració és explorar l'interès espacial i experiencial del disseny resultant, que no serà altra cosa que un filtre elemental entre els seus usuaris i la ciutat a través del qual obtenir la major informació i benefici de la seva emergent associació.



Metodologia Arquitectes de Capçalera

Al TTAC implementarem la **Metodologia Arquitectes de Capçalera**. És una fórmula oberta, projectada sobre la realitat de cada cas: la situació de l'usuari, l'emplaçament, els còmplices del projecte, els diferents grups de treball, etc. Té clar el seu punt de partida - l'habitatge des de l'habitar de l'usuari - però no té la certesa quins seran els següents passos.

La metodologia AC s'adapta a cada barri i a cada curs en funció de la situació que ens trobem, perquè fins que l'estudiant no entra en contacte amb l'usuari, és a dir, quan el taller ja ha començat, no es coneix la situació real sobre la qual es treballa. Aquesta impossibilitat de planificació necessita d'una sèrie d'eines que permetin una reacció ràpida i flexible davant cada cas.



Passos Metodològics:

1-Selecció de casos a través de:

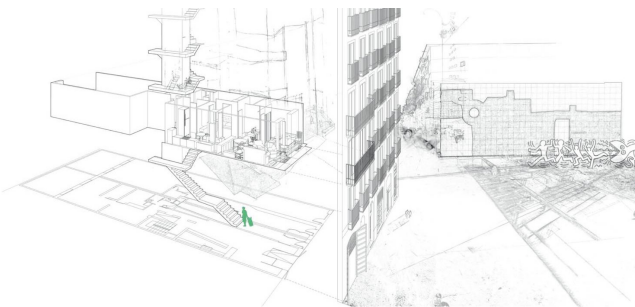
- acords entre l'administració i la universitat, abordant problemes i oportunitats que la ciutat ja ha reclamat;
- contacte amb entitats, fundacions, ONGs que operen al barri;
- El PROGRAMA D'ATENCIÓ ARQUITECTES DE CAPÇALERA (PAAC) juntament amb campanyes de carrer.

Aquest primer pas consisteix a establir **CONTACTE amb les persones del barri (els usuaris)**, generant una complicitat entre el grup d'estudiants i els veïns. A aquest efecte es munta una "OFICINA D'ATENCIÓ A LA CIUTADANIA", on els veïns poden apropar-se i plantejar les problemàtiques que considerin a nivell d'habitatge o de barri. En paral·lel, s'entra en contacte amb associacions i col·lectius del barri, entenent que ningú coneix millor el lloc que els que ja actuen aquí i ja atenen les diferents sensibilitats del lloc.

AC forma part d'un procés que no comença ni acaba amb nosaltres: no hi ha intenció de solucionar-ho tot, sinó de ser un agent actiu més, aportant un coneixement tècnic, professional i rigorós. Per dur a terme aquesta tasca és fonamental comptar amb un equip pluridisciplinari, per això els tallers es recolzen amb aportació d'agents, professionals de diferents camps, persones implicades en cursos anteriors, gent vinculada a l'associacionisme o l'administració.



Perquè l'operació sigui reeixida és fonamental posar-se al costat dels habitants, i en cas necessari, cohesionar la comunitat.



2-Cartografies específiques, que van del subjecte (vida, circumstàncies, hàbits, etc.), a l'habitatge (espais de l'usuari), a l'edifici (espais de la comunitat, espais de relació), fins a abastar la ciutat (moviments, recorreguts, episodis). Paral·lelament també poden aparèixer un altre tipus de cartografies: plànols històrics, hipòtesis de futur, aspectes legals, etc.

Els veïns i veïnes obren les portes de casa seva als estudiants, que les analitzen des del punt de vista de l'habitar. Es realitzen fotografies, dibuixos, replantejaments, vídeos, entrevistes. També s'estudia la relació de l'habitant amb el barri a través dels seus costums, recorreguts i hàbits. En un segon moment, després de l'habitatge, s'estudia l'edifici com a lloc intercanviador entre el privat - la casa - i el públic - la ciutat -, posant especial èmfasi en els espais col·lectius.

AC, amb la col·laboració d'altres disciplines com la sociologia i antropologia, desenvolupa unes eines metodològiques pròpies per a la presa de dades del treball de camp que derivaran en l'elaboració d'aquestes cartografies.

3-Propostes amb un contingut tècnic que deriven segons la cartografia obtinguda. Variants possibles: a) la proposta es transforma en un dossier tècnic perquè el subjecte pugui executar el projecte directament, b) la proposta és una acció que es realitza durant el procés, c) el projecte és un full de ruta a seguir, pautat per un equip d'assessors tècnics i jurídics. Es treballa sobre convenis per resoldre passos (obtenció de llicències, cèdules, finançament) amb l'objectiu de poder desenvolupar la globalitat del projecte en un futur.

Es proposen solucions a les problemàtiques de cada cas, que poden abastar des de micro-projectes fins operacions d'escala urbana, des de l'autoconstrucció fins a la industrialització.

Finalment, es realitza un **RETORN** a l'usuari en forma de dossier i / o acció. Els estudiants exposen al veí, a la comunitat o a l'administració, el seu treball i les seves propostes, en un llenguatge planer on es produeix un diàleg. L'usuari és lliure d'utilitzar el resultat del treball com cregui convenient.



L'Hàbitat, el Barri i la Ciutat.

Barcelona és una ciutat densa, feta per la suma de petites peces i molt diversa en la majoria dels seus barris, ja que s'ha fet més des de la conurbació de nuclis antics que des de l'extensió d'un únic centre. El gra petit, la diversitat i l'alta densitat són claus per explicar molts dels seus avantatges - la ciutat a escala humana, la ciutat de la proximitat, "la més petita de les grans ciutats o la més gran de les petites"- , però també és clau per explicar els seus reptes: els problemes ambientals, la mobilitat, l'emergència habitacional , l'afectació del gran sobre el petit, del global sobre el local, de l'especialitzat sobre el divers, de "l'exclusiu" - i per tant exclouent - a l'"inclusiu" - i per tant, comú i cooperatiu.

Després d'haver treballat en els dos últims anys als barris de Safarells i Raval de Santa Coloma de Gramenet en el present curs ens desplaçarem fins al barri del **POBLENOU** de Barcelona.



Ja hem realitzat allí el WAC19, Workshop Arquitectes de Capçalera "barricada a cada barri". Aquest taller internacional ens ha permès entrar en contacte i generar grans complicitats i acords amb els veïns, veïnes i artistes de **LA ESCOCESA**, una fàbrica de Creació dependent de l'ICUB i situada en un dels carrers més importants de Poblenou en ple procés de debat i transformació: Pere IV.

L'Escocesa és un bon aliat amb el qual entrar al barri. Des d'allà estendrem el camp d'acció fins on ens portin les situacions detectades. AC disposa des d'aquest any d'un **MAGATZEM + TALLER AC** a la pròpia Escocesa, on realitzarem algunes sessions representatives i específiques del curs, així com l'organització i construcció de les accions que se'n derivin. A més, col·laborarem amb l'Associació **TAULA EIX PERE IV**, que ens introduiran en la realitat del barri i ens presentaran oportunitats d'actuació posant-les en context. De la seva mà arribarem fins i tot a recórrer en bicicleta el Poblenou en una de les sessions inicials.



La reflexió sobre la realitat del **22 @** i la seva evolució serà un dels temes bàsics sobre els quals es desenvoluparà el curs. Avui a Barcelona més de 35.000 famílies són inscrites al Registre de Sol·licitants d'Habitatge a l'espera d'un habitatge ajustat a la seva renda; hi sobreviuen 3000 persones sense llar, de les quals 900 dormen al carrer; com a ciutat patim un 10% de pobresa energètica, 7 desnonaments diaris, pisos buits, una oferta tipològica que no s'adequa a la demanda, un sistema de tinences encara encallat en la propietat i el lloguer, i una oferta pública d'habitatge -ridícula i injusta per una ciutat que exporta arreu el seu model urbà- que no arriba al 2%. El parc d'habitatge de la ciutat, tant públic com privat, no s'ajusta a les necessitats de la ciutat que s'arrisca a perdre amb les veïnes que n'han de marxar parts essencials de la seva identitat, del seu futur i de la seva cohesió social. La batalla de l'habitatge -per i per a totes- esdevé per tant central en una ciutat que s'arrisca a "morir d'èxit". Créixer des de dins, sense fer fora els que ja hi són, millorant l'habitabilitat dels barris esdevé doncs un objectiu sota el qual tornar a veure -i viure- els barris.



Sens dubte, el resultat i els contactes obtinguts en el WAC19 ens permetrà iniciar el curs de la mà d'agents i veïns que coneixen en profunditat la realitat del barri i ens permetrà dirigir les investigacions a temes d'interès real. Des d'AC sempre volem establir llaços amb altres propostes acadèmiques i professionals que se sumin a la recerca que realitzem i ens ajudi a aprofundir-hi. L'any passat, dins el marc de la **CTPA** (Corporació de Tallers de Projectes d'Arquitectura), vam participar en un acte conjunt que vam realitzar cinc escoles d'arquitectura, amb un total de 12 tallers: El **Hackaton "Des-cobrir les Rondes"**. Aquesta acció va servir, entre moltes altres coses, per posar en context metropolità totes les intervencions que s'estaven desenvolupant en el TTAC.

Aquest any tornem a fer equip amb la CTPA i el 25 d'octubre participarem al **CLIMATÓN**, un esdeveniment d'abast internacional, en el qual es connectaran iniciatives i propostes d'actuació sobre el canvi climàtic. Considerem que pot ser un moment perfecte perquè les investigacions que s'estiguin llançant al Taller incloguin aquests aspectes i millorin les seves propostes, connectant al mateix temps amb un moviment mundial que considerem de molt interès.



Is there something we can do?

Al desembre del 1968, fa 50 anys, l'expedició no tripulada Apolo 8 va enregistrar les primeres imatges de color del planeta terra. Les imatges, recollides a totes les portades de revistes, mostraven la terra com una magnífica bala de color blau –“the blue marble”, en dèien- vagant sola, al mig de la foscor de l'univers, amb tota la nostra història i la nostra humanitat continguda dins. Un any després, David Bowie i el seu alter ego Major Tom, posava música i lletra a aquesta desesperant i immutable estranyesa al tema “Space Oddity”. “Planet earth is blue, and there's nothing I can do”, clamava Major Tom mentre s'acomiadava i s'allunyava lentament de la terra.



Un “no puc fer-hi res” que, en el context dels convulsos anys de finals dels seixanta, predeia un procés d'esgotament, però també una provocació i una reacció front un sistema -el capitalista extractiu- caduc i en mutació. El Maig de París, la massacre de Mèxic, la primavera de Praga, Vietnam, Martin Luther King... i tantes altres reaccions del 1968, que vistes des de l'espai, emmudien i s'empetitien fins a la insignificança, però que també resultaven inevitables en un planeta global i finit.

Veure sencer el Planeta ens ha permès reconèixer i mesurar els seus límits. La seva finitud ens parla de la seva fragilitat, però al mateix temps de l'enorme potencial d'imaginar-lo global. Una unitat finita que és protegida i explotada simultàniament, en un escenari on tot s'acaba. La filòsofa Marina Garcés en el seu llibre “Nova Il·lustració radical” ens recorda que al 68 la humanitat ja va presenciar la fi de la Modernitat, la història, les ideologies... però també el fi del progrés i el creixement com promesa del desenvolupament. I ens adverteix que ara estem veiem com s'acaben els recursos com l'aigua, el petroli, l'aire net, els ecosistemes, la diversitat... abocant a la humanitat a una “condició pòstuma” on fins i tot el temps mateix s'acaba, en un procés d'esgotament o d'inevitable extinció. Sembla inevitable i “no hi puc fer-hi res”, com diu Major Tom... però no és del tot cert. Es evident que front la realitat d'un present insostenible, els nous coneixements, i les polítiques que se'n deriven, estan promovent un canvi de perspectiva. Per començar, els científics no només ha estat capaços d'observar embadalits el seu habitat des de milers de km, sinó que des de fa dècades son capaços de recollir milers de dades que ens ajuden a entendre millor la dimensió dels problemes, determinant les causes i establint les mesures i compromisos urgents per poder guanyar temps al temps. Les noves generacions i els múltiples moviments ecologistes, ens recorden que és ara o mai, no hi ha gaire espai per el dubte i l'experimentació, i ens interpel·len en una urgent acció col·lectiva (política, científica i social) des d'on poder articular el repte de la reparació, la mitigació, o en ultima instància, de la urgent adaptació.

Els impactes associats al canvi climàtic son múltiples: efectes sobre la salut, l'augment de les temperatures, l'agreujament de l'efecte illa de calor, períodes de sequera, més inundacions, onades de calor, l'increment del nivell del mar, la disminució dels recursos hídrics,... En aquest

context les ciutats han d'actuar en varis fronts alhora: en mitigar les emissions, en adaptar-nos als efectes del canvi climàtic i en treballar per a ser més resilients. Però es fonamental que totes aquestes transformacions, es produeixin vetllant per una major equitat social, evitant que s'agreugin les desigualtats. La major efectivitat per pal·liar els efectes del canvi climàtic rau en les grans mesures estatals i els grans acords internacionals, però la clau es construir una plena complicitat ciutadana des de on compartir estratègies perquè serà impossible (a mes a mes de injust) de combatre les grans amenaces sinó es protegeixen als mes vulnerables. En aquest sentit, les actuacions de les administracions locals, així com de les associacions i universitats arrelades als territoris, són fonamentals per assegurar aquesta quotidianitat i complicitat amb la ciutadania, establint processos realistes de baix a dalt amb la intenció de compartir experiències en una xarxa global de ciutats.

La ciutat construïda, haurà d'adaptar-se. La fisonomia de ciutats mediterrànies com Barcelona, poc a poc aniran mutant cap uns paisatges resilients, amb noves materialitats i nous espais per atendre les emergències derivades del canvi climàtic. El “Hardware” canviarà, però serà lent, el que es urgent que canviï ràpid però, es el “Software”. El com usem la ciutat, i la informació que som capaços d'obtenir i de digerir per adaptar-nos a un us mes intel·ligent dels recursos.



Els reptes d'Arquitectes de Capçalera

Arquitectes de Capçalera (AC) vol afegir-se als moviments que estan reclamant noves perspectives i iniciatives per mitigar i adaptar-nos a la crisi climàtica. L'ADN d'AC ja incorpora múltiples metodologies i mesures mediambientals que es basen en procurar treballar sobre les condicions existents, reciclant les potencialitats, i millorant les seves prestacions socials i ecològiques. Però aquest any, pretenem que aquesta perspectiva sigui la que lideri la majoria de les propostes. Seguirem treballant amb la ciutadania, oferint els nostres coneixements tècnics per millorar la vida dels veïns i les veïnes, però procurant que tots els projectes i les accions que fem, estiguin vinculades als objectius i als “tempos” de les reivindicacions que es preveuen que es multiplicaran per tot el planeta, i que esperem que amb la suma de totes i tots, es converteixin en una autèntica alternativa que rectifiqui polítiques globals. Fridays for Future (FFF), i la seva portaveu Greta Thunberg, son el moviment d'estudiants que millor representen aquesta alternativa. Aquest any d'AC, pretenem estar molt atents a totes les convocatòries de FFF per sumar-nos-hi, amb el convenciment de que des de l'Arquitectura es pot afegir continguts claus per assolir reptes urgents de sostenibilitat ecològica i social.

Planet earth is blue, and there is nothing I can do - cantava en David Bowie- no sabem fins quan el planeta seguirà sent blau, però es l'únic que tenim. En plena era de l'antropocè, des de Arquitectes de Capçalera hem de fer el possible per frenar un procés in-habitable.

No hi ha ni un plan(et) B...

SETEMBRE

2	3	4	5	6	7	1/8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

SETMANA 01.

Dimarts 10.

17.00. Sessió a La Escocesa:

Presentació còmplices + curs

Presentació **La Escocesa.**

Enric Puig Punyet

Saray Bosch Serra

Josep M^a Montaner Martorell

Presentació **Habitat 8 impuls + Cohousing Bcn**

Juli Carbó Mulet

FASE 0: Souvenir.

Dijous 12.

17.30 . Sessió al Poblenou

Safari en bicicleta amb la Taula Eix Pere IV

Divendres 12- Diumenge 15

20 anys de La Escocesa - Exposició WAC 19

SETMANA 02.

Dimarts 17.

15.00. Seminari.

17.00. Presentació **Herramientas AC** + Taller

Conchi Berenguer Urrutia

Dijous 19.

17.30 . Sessió a La Escocesa

Presentació del **Plan del Clima**

Taula del Clima (?)

Fridays For Future

Gemma Barricarte

SETMANA 03.

Dijous 26.

15.00. Seminari.

17.00. Presentació **Arq + medi ambient**

Coque Claret + Societat Orgànica

Cíclica

Divendres 27

Vaga Mundial pel Clima

OCTUBRE

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

SETMANA 04.

Dimarts 01.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 03.

17.00. **FASE 01: 40 mans.**

Convidades: **Col·lectiu Punt 6**

SETMANA 05.

Dimarts 08.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 10.

17.00. Taller .

SETMANA 06.

Dimarts 15.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 17.

16.30. Taller.

SETMANA 07.

Dimarts 22.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 24.

17.00. **FASE 02: Climatón**

Divendres 25

Climató. Sessió a La Escocesa

SETMANA 08.

Dimarts 29.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Fecha a determinar

Taller AC de Divisorias



NOVEMBRE

				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	1

SETMANA 09.

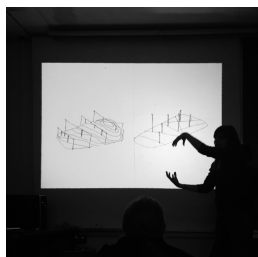
Dimarts 05.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 07.

17.00. Taller.



SETMANA 10.

Dimarts 12.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 14.

17.00. **FASE 03. Acció**

SETMANA 11.

Dimarts 19.

15.00. Seminari.

17.00. Taller

Dijous 21.

17.00. Taller.

SETMANA 12.

Dimarts 26.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 28.

17.00. Taller.



DESEMBRE

2	3	4	5	6	7	8			
9	10	11	12	13	14	15			
16	17	18	19	20	21	22			
23	24	25	26	27	28	29			
30	31								

SETMANA 13.

Dimarts 03.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 05.

17.00. Taller.



SETMANA 14.

Dimarts 10.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 12.

17.30. Sessió a La Escocesa

FASE 04: Resultats de l'acció

SETMANA 15.

Dimarts 17.

15.00. Seminari.

17.00. Taller.

Dijous 19.

17.00. Taller.



GENER

	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

SETMANA 16.

Dijous 09.

17.00. **FASE 05: Entrega Final**

SETMANA 17.

Dimecres 29.

09:00. Sessió a La Escocesa

FASE 06: Acció Final

Final del 1 Semestre

FEBRER

					1	2
3	4	5	6	7	8	19
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	

SETMANA 20.

Dijous 06

Começament del 2 Semestre



Bibliografía

ESSENCIAL

Harvey, David. **Ciudades rebeldes: del derecho de la ciudad a la revolución urbana**. Tres Cantos, Madrid: Akal, 2017 (2012).

Jacobs, Jane. **Muerte y vida de las grandes ciudades**. Madrid, Capitan Swing, 2011 (1961).

Lefebvre, Henri. **El derecho a la ciudad**. Madrid: Capitán Swing, 2017 (1968).

Pérez Andújar, Javier. **Paseos con mi madre**. Barcelona: Tusquets Editores, 2011.

Sennett, Richard, i Marco Aurelio Galmarini. **Juntos: rituales, placeres y política de cooperación**. Barcelona: Anagrama, 2012.

Montaner, Josep Maria, Zaida Muxí i David H. Falagán. **Herramientas para habitar el presente: la vivienda del siglo XXI**. Buenos Aires: Nobuko. 2013.

RECOMANADA

Bauman, Zygmunt. **Modernidad Líquida**. Madrid: Fondo de Cultura Económica de España, S.L, 2017 (2015).

Delgado, Manuel. **El Espacio Público Como Ideología**. Madrid: Catarata, 2015.

Gehl, Jan. **La humanización del espacio urbano: la vida social entre los edificios**. Barcelona: Editorial Reverté, 2015 (1971).

Hayden, Dolores. **The Grand Domestic Revolution: A History of Feminist Designs for American Homes, Neighborhoods, and Cities**. Cambridge: MIT Press, 2000 (1981).

Livingston, Rodolfo. **Cirugía de las Casas**. Bogotá: Ediciones de la U: Nobuko. Buenos Aires: CP67 Editorial, 1992.

Marcuse, Peter, i David Madden. **En defensa de la vivienda**. Madrid: Capitan Swing, 2016.

Lydon, Mike. **Tactical Urbanism: Short Term action for Long Term Change**. Washington, DC: Island Press, 2015.

Monteys, Xavier i Fuertes, Pere. **Casa collage: un ensayo sobre la arquitectura de la casa**. Barcelona: Gustavo Gili, 2001.

Quetglas, Josep. **"Habitar"**. En Circo 1994. N°15. Epoca 1. Disponible online.

Sennet, Richard, i Gerardo Di Masso. **El Declive del Hombre Público**. Barcelona: Anagrama, 2011 (1977).

COMPLEMENTARIA

Abalos, Iñaki. **La buena vida: visita guiada a la casa de la moder**. Barcelona: Gustavo Gili, 2000.

Antonias, Aristide. **Archipelago of Protocols**. Barcelona: dpr, 2016.

Aureli, Pier Vittorio, "Toward the Archipelago", en Aureli, Pier Vittorio. **The Possibility of an Absolute Architecture**. Cambridge, Mass: MIT Press, 2011.

Aureli, Pier Vittorio, i Maria Shehérazade Giudici, **"Familiar Horror: Toward a Critique of Domestic Space"**, en Log, No. 38 (Fall 2016). 105-129. Print.

Ciocoletto, Adriana i Col·lectiuPunt 6. **Espais per a la vida quotidiana: Auditoria de qualitat urbana amb perspectiva de gènere**. Barcelona: Comanegra, 2014.

Col·lectiu Punt 6. **Dones Treballant: Guia de reconeixement urbà amb perspectiva de gènere**. Barcelona: Comanegra, 2014.

Col·lectiu Punt 6. **Entornos Habitables: Auditoria de seguridad urbana con perspectiva de género en la vivienda y el entorno**. Barcelona: Col·lectiu Punt 6. 2017.

Donzelot, Jacques, i Gilles Deleuze. **La policía de las familias: familia, sociedad y poder**. Buenos Aires: Nueva Visión, 2008 (1979).

Druot, Frédéric; Lacaton, Anne i Vassal, Jean-Philippe. **Plus: la vivienda colectiva: territorio de excepción**. Barcelona: Gustavo Gili, 2007.

Evans, Robin. **"Figuras, Puertas y Pasajes" en Evans, Robin, Traducciones**. Editorial Pre-Textos, 2005. Publicado originalmente como "Figures, Doors and Passages", en Architectural Design, vol. 48, 1978.

Pérez, de A. A. R, i Echenique B. Valdés. **Domicilio Urbano**. Santiago, Chile: Eds. ARQ, 2012.

Rosa, Marcos L. i Weiland, Ute E.. **Handmade Urbanism: From community initiatives to participatory models**. Berlin, Alemania: jovisVerlag GmbH. 2014.

Schneider, Tatjana i Jeremy Till. **"Flexible Housing: opportunities and limits" y "Flexible Housing: the means to an end"**. Recurs online a www.researchgate.net.

Sennett, Richard. **Vida urbana e identidad personal: los usos del desorden**. Barcelona: Península, 2001 (1970).

Solà-Morales, Manuel. **Ciutats, Cantonades**. Barcelona: Lunwerg, 2004.

Muxí, Zaida. **Mujeres, casas y ciudades. Más allá del umbral**. Barcelona: dpr, 2018.

Falagán, David H. **Innovación en vivienda asequible Barcelona 2015-2018**. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2019. Disponible online a ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres.

Montaner, Josep Maria. **EUA 26. La arquitectura de la vivienda colectiva**. Barcelona: Editorial Reverté, 2015.

Bigues, Jordi. **X un bon clima. El llibre verd de Barcelona**. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2019. Disponible online a ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres.

Rueda, Salvador. **Barcelona, ciudad mediterránea, compacta y complea. Una visión de futuro más sostenible**. Disponible online en bcnecologia.net/publicaciones.

Till, Jeremy. **Architecture Depends**. Cambridge: MIT Press, 2013 (2009).

Saldaña, Dafne; Goula, Julia; Cardona, Helena i Amat, Carla. **El patí de l'escola en igualtat. Guia de diagnosi i d'intervenció amb perspectiva de gènere**. Barcelona: Pol·len edicions, 2019. Disponible online a equalsaree.org/mediateca.

Thunberg, Greta. **Cambiemos el mundo**. Madrid: Lumen, 2019.

